

05 septembrie 2017

JUG nr. 20

Curtea Constituțională a Republicii Moldova

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28, Chișinău, MD 2004

SESIZARE

privind verificarea Constituționalității

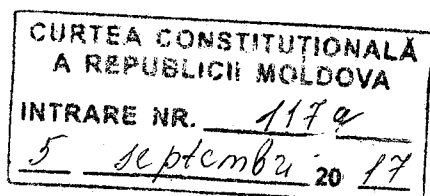
Legii Nr. 154 din 20.07.2017

pentru modificarea și completarea unor acte legislative

(introducerea sistemului electoral mixt)

Deputați în Parlament:

Mihai GHIMPU,
Alina Zotea
Ion Casian
Vlad Djer.
Petru Cosci
Igor Dîlciu
Bogdan Focșani
Ion Apostol
Valerian Bejoun
Ștefan Vlas

I. OBIECTUL SESIZĂRII

Conform dispozițiilor art. 25 alin. (1) lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. art. 38 alin. (1) lit. g), 39 din Codul jurisdicției constituționale, prin prezenta sesizare și ținând cont de dispozițiile art. 135 din Constituția Republicii Moldova, autorii sesizării solicită respectuos exercitarea controlului constituționalității Legii Nr. 154 din 20.07.2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, publicată în Monitorul Oficial nr. 253-264 din 21.07.2017.

II. CADRUL NORMATIV PERTINENT

Constituția Republicii Moldova:

Articolul 1

Statul Republica Moldova

- (1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.
- (2) Forma de guvernământ a statului este republica.
- (3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 2

Suveranitatea și puterea de stat

- (1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.
- (2) Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 38

Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

- (1) Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.
- (2) Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți pînă în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcînd cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.
- (3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.

Articolul 60

Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ

- (1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.
- (2) Parlamentul este compus din 101 deputați.

Articolul 61

Alegerea Parlamentului

- (1) Parlamentul este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.
- (2) Modul de organizare și de desfășurare a alegerilor este stabilit prin lege organică.
- (3) Alegerile deputaților în Parlament se desfășoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului sau de la dizolvarea Parlamentului precedent.

III. EXPUNEREA PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII

Legea Nr. 154 din 20.07.2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative a fost adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 20.07.2017 în scopul modificării sistemului electoral al Republicii Moldova, prin trecerea de la un sistem electoral cu reprezentare proporțională la un sistem electoral mixt, în care 50 de deputați urmează a fi aleși într-o singură circumscripție națională, iar ceilalți — în 51 de circumscripții uninominale.

Considerăm că această modificare a sistemul electoral este neconstituțională și aduce grave atingeri statului de drept, democrației și pluralismului politic, care reprezintă valori supreme, garantate de Constituție. Având în vedere că suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită prioritar prin intermediul organelor sale reprezentative, dintre care Parlamentul este organul suprem, este interzisă restrângerea reprezentativității, prin lezarea votului universal și egal, care stă la baza formării autorității legislative.

Constituția evidențiază rolul deosebit al Parlamentului ca unică autoritate legislativă a statului în art. 60, stabilind că nici o altă autoritate publică din Republica Moldova nu are dreptul de a reglementa prin norme juridice primare vreun domeniu al relațiilor sociale.

O condiție indispensabilă, ce asigură legitimitatea și autenticitatea Parlamentului, este alegerea acestuia de către popor, prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

Montesquieu sublinia că este necesar ca poporul, deținătorul puterii supreme, să poată delega împuterniciților săi posibilitatea de a acționa în interesul său. Montesquieu susținea că poporul poate alege pe cei mai demni și poate exercita și un control asupra lor. „Poporul va face o alegere reușită, spunea gânditorul francez, alegându-i pe cei cărora le va încredința realizarea voinței sale“.

Prin urmare, dreptul de a exercita puterea în numele poporului se asigură prin alegeri, prin intermediul votului universal. Momentul transmiterii sau delegării dreptului de a exercita suveranitatea îl constituie votul.

Curtea a statuat anterior că componența Parlamentului Republicii Moldova nu este altceva decât expresia manifestării suveranității naționale, a voinței poporului – unicul titular al puterii politice (Hotărârea nr. 31 din 10.11.1997).

Reieșind din cele de mai sus, orice atenuare a suveranității, exprimată prin afectarea votului cetățenilor, este neconstituțională, deoarece afectează însăși fundamentul existenței statului.

1. În opinia noastră, prin modificarea intempestivă a sistemului electoral, a fost afectată principiul egalității votului în alegerea Parlamentului, consfințit în art. 61 al Constituției.

Egalitatea votului presupune înlăturarea unor tehnici și procedee electorale, care afectează valoarea opțiunii exprimate de alegător.

Egalitatea este reflectată nu doar în numărul de voturi de care dispune fiecare cetățean, ci și în ponderea fiecărui vot în desemnarea reprezentanților poporului: astfel, fiecare cetățean are dreptul la un singur vot, iar acest vot trebuie să aibă aceeași pondere cu a tuturor celorlalte voturi în desemnarea unei autorități a statului, indiferent de persoana celui care a exercitat dreptul la vot.

Votul egal poate fi realizat doar dacă fiecare cetățean are dreptul la un singur vot și circumscripțiile electorale sunt egale ca număr de locuitori.

Legea Nr. 154 din 20.07.2017, supusă controlului constituționalității în prezenta sesizare, instituie condiții inegale pentru voturile diferitor categorii de cetățeni.

Conform Art. I, pct. 30 al Legii 154 din 20.07.2017, Titlul III al Codului electoral a fost expus într-o redacție nouă, astfel că art. 74 al Codului prevede criteriile de formare a circumscripțiilor uninominale, după cum urmează:

- la art. 74, alin. (4) sunt stabilite criteriile pentru constituirea circumscriptiilor electorale de pe teritoriul Republicii Moldova aflat sub jurisdicția autorităților constituționale;
- la art. 74, alin. (5) sunt stabilite criteriile pentru constituirea circumscriptiilor electorale peste hotarele Republicii Moldova;
- la art. 74, alin. (6) sunt stabilite criteriile pentru constituirea circumscriptiilor electorale pentru localitățile din stînga Nistrului (Transnistria).

Contrar principiului constituțional al egalității votului, care impune necesitatea ca circumscriptiile să fie egale ca număr de votanți, legislatorul a stabilit criterii distincte pentru formarea circumscriptiilor electorale, în funcție de amplasare și/sau cetățenii care participă la sufragiu.

Condițiile stabilite de Legea Nr. 154 din 20.07.2017, prin modificarea Codului electoral, au consfințit criterii diferite pentru formarea circumscriptiilor, atribuind votului cetățenilor din aceste circumscriptii o pondere variată.

Astfel, dacă pentru cetățenii de pe teritoriul aflat sub jurisdicția autorităților constituționale, circumscriptiile electorale vor fi create având la bază un număr relativ egal de alegători (55-60 mii), circumscriptiile pentru diasporă (peste hotarele R. Moldova) și cele pentru localitățile din stînga Nistrului vor fi constituite în baza altor particularități, luând în considerație o bază de calcul complet diferită.

Aprobarea circumscriptiilor de către Guvern, în baza unor criterii diferite de formare, va reduce din dreptul de a alege și de a fi reprezentat egal în Parlament pentru cetățenii aflați peste hotare și pentru cei din raioanele de est ale republicii. Aplicarea paradigmei de formare a circumscriptiilor electorale uninominale, așa cum este prevăzută în Legea de modificare a Codului electoral supusă controlului constituționalității, va genera un dezechilibru în ponderea votului alegătorilor, astfel că votul exprimat de cetățeni în diferite circumscriptii nu va mai fi egal, așa cum este prevăzut în mod imperativ în art. 61 din Constituție.

2. La art. 74, alin. (4), lit. g) al Codului electoral expus în redacția Legii Nr. 154 din 20.07.2017, sunt reglementate, în calitate de excepție, criteriile de formare a circumscripțiilor uninominale de pe teritoriul unității teritoriale autonome Găgăuzia.

Contrar principiului constituțional al egalității votului tuturor cetățenilor Republicii Moldova, pentru locuitorii Găgăuziei au fost stabilite condiții speciale — indiferent de numărul alegătorilor, circumscripțiile formate în această regiune „nu vor putea fi completate cu localități din afara autonomiei”.

Aplicarea practică a prescripțiilor citate va modifica importanța votului acordat de cetățenii din Găgăuzia, afectând principiul egalității votului, or, fiecare deputat trebuie să reprezinte un număr egal de alegători, fără a admite delimitarea alegătorilor după diferite censuri și alte criterii.

3. Conform Art. I pct. 16 al Legii 154 din 20.07.2017, art. 44 alin. (1) III al Codului electoral a fost completat cu litera e1), care prevede obligativitatea prezentării de către candidat a certificatului de integritate, eliberat, în condițiile legii, de către Autoritatea Națională de Integritate.

Această prevedere oferă oportunități discriminatorii pentru autoritățile publice implicate în procesul electoral, care se pot manifesta inclusiv sub aspectul tergiversării sau refuzului eliberării actului solicitat și vine în contradicție cu principiile constituționale consfințite în art. 38 din Constituție — garantarea dreptului de vot și de a fi ales.

4. Legea supusă controlului constituționalității conține și elemente de discriminare la etapa de înregistrare a candidaților la funcția de deputat.

La art. 80, alin. (1) al Codului electoral expus în redacția Legii Nr. 154 din 20.07.2017, se prevede că un candidat femeie poate fi înregistrat în calitate de candidat dacă prezintă semnăturile unui număr de susținători redus în jumătate față de ceilalți candidați, iar la art. 80, alin. (5), se menționează că semnăturile pentru susținerea

candidaților din circumscripțiile uninominale de peste hotare pot proveni de la oricare circumscripție, spre deosebire de susținătorii celorlalți candidați, care trebuie să fie în mod obligatoriu din circumscripția uninominală unde intenționează să candideze.

Aceste inadvertențe legislative aduc atingere atât caracterului egal al votului, cât și dreptului constituțional de a fi ales, deoarece restricționează participarea cetățenilor la procesul electoral, or fiecare candidat independent sau partid care participă la alegeri trebuie să candideze în condiții egale.

IV. CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

În temeiul celor expuse mai sus, în baza art. 135, alin. (1), lit. a) din Constituția Republicii Moldova, a art. 4, alin. (1), lit. a) al Legii cu privire la Curtea Constituțională, precum și a art. 4, alin. (1), lit. a) al Codului jurisdicției constituționale, solicităm Curții Constituționale a Republicii Moldova:

1. Acceptarea spre examinare a prezentei sesizări;
2. Exercițarea, prin prisma legislației pertinente, a controlului constituționalității și declararea neconstituțională a Legii Nr. 154 din 20.07.2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, publicată în Monitorul Oficial nr. 253-264 din 21.07.2017.

mun. Chișinău, Republica Moldova

5 septembrie 2017